



UNIVERSITY
OF TAMPERE

This document has been downloaded from
TamPub – The Institutional Repository of University of Tampere

 *Publisher's version*

The permanent address of the publication is
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201406061641>

Author(s):	Jokinen, Arto
Title:	Miehet osana tasa-arvokeskustelua ja -politiikkaa
Main work:	Mieskysymys : miesliike, -työ, -tutkimus ja tasa-arvopolitiikka
Editor(s):	Jokinen, Arto
Year:	2012
Pages:	63-76
ISBN:	978-951-44-8899-3
Publisher:	Tampere University Press
Discipline:	Sociology; Other social sciences
School /Other Unit:	School of Social Sciences and Humanities
Item Type:	Article in Compiled Work
Language:	fi
URN:	URN:NBN:fi:uta-201406061641

All material supplied via TamPub is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorized user.

Arto Jokinen

MIEHET OSANA
TASA-ARVOKESKUSTELUA JA -POLITIIKKA

Nykyinen tasa-arvokeskustelu Suomessa alkoi vuonna 1965 sukupuoliroolikeskustelun nimellä, ja sen vaikutteet tulivat pitkälti Ruotsista. Vuonna 1966 perustettiin Yhdistys 9 ylläpitämään sukupuolirooleihin liittyvää keskustelua, selvittämään asiaa systemaattisesti ja vaikuttamaan tasa-arvo- ja perhepolitiikan kehittämiseen. Yhdistys 9 oli tasa-arvoliike, ei naisliike, ja sen jäsenistä kolmasosa oli miehiä.

Yhdistys 9 ajoi molempia sukupuolia koskevia uudistuksia ja roolien murtamista. Tuolloin todettiin, että naisten rooli oli muuttanut kaksoisrooliksi: perheen lisäksi oli tullut työelämän paineet. Miesten rooli oli pysynyt ennallaan. Miehet joutuivat kantamaan päävastuun perheen taloudellisesta hyvinvoinnista, ja heiltä odotettiin aktiivisuutta kaikkialla muualla paitsi kotona ja lastenkasvatuksessa. Se merkitsi pitkälti miesten eristämistä perhe-elämän tarjoamasta läheisyydestä. Naisten aseman muuttaminen tulisi merkitsemään myös miesten aseman muuttamista. Miesten ja isien aseman esiin nostaminen erotti yhdistyksen naisliikkeestä.

Yhdistys 9 kiinnitti huomiota muun muassa siihen, että miehet kohtasivat naisia enemmän työtapaturmia ja -kuolemia, psyykkisiä sairauksia ja liikennetapaturmia; he tekivät enemmän itsemurhia sekä omaisuus- ja väkivaltarikoksia; heidän elinajanodotteensa oli lyhyempi; heillä oli enemmän alkoholiongelmia. Lisäksi isien asema huoltajuusriidoissa oli äitiä heikompi. Nämä ongelmat ovat yhä 2010-luvulla ajankohtaisia, kun puhutaan miehiin liittyvistä tasa-arvoperustaisista ongelmista. Tuolloin ei vielä keskusteltu miesten naiseen kohdistamasta väkivallasta, kaupallisesta seksistä tai miesten vallasta, minkä takia miesten saattoi olla helppo lähteä toimintaan mukaan.

Vuonna 1966 perustettiin myös komitea naisten aseman parantamiseksi, mikä kuvaa modernin tasa-arvopolitiikan luonnetta. Alkuun länsimaalaisessa tasa-arvon ideassa kyse oli kaikkien kansalaisten yhtäläisestä tasa-arvosta demokratian nimissä, mikä käytännössä tarkoitti useimmissa maissa ”sukupuolettomien” miesten oikeuksia ja velvollisuuksia. Tasa-arvosta tuli myöhemmin nimenomaan naisten resurssi. Siihen keskusteluun miehet eivät ole juuri osallistuneet, eikä mieskysymys ole ollut keskeinen.

Valtiofeminismistä miesryhmiin

Sukupuoliroolikeskustelun aktivistit tulivat 1970-luvulle tullessaan siihen tulokseen, että asiaa edistetään parhaiten valtionhallinnon sisältä käsin ja puolueiden kautta. Yhdistys 9 lopetti toimintansa, ja tasa-arvopolitiikka onnistuttiin vakiinnuttamaan yhdeksi politiikan alueeksi muiden joukkoon. Tämä merkitsi niin sanotun valtiofeminismin alkua, mikä tarkoittaa sukupuolten välisen tasa-arvon ja naisten asemaa parantavien pyrkimysten ajamista yleistä politiikkaa. Naisliikkeet toimivat yhteistyössä valtion kanssa ja pyrkivät muutokseen sisältäpäin. Suomessa on tästä lähtien puhuttu tasa-ar-

vosta sukupuolten yhteisenä etuna painottamatta, että ensisijaisesti ajetaan naisten asiaa, josta hyötyvät myös miehet.

Valtioruokintoon perustettiin pysyvä tasa-arvoelin vuonna 1972, ja sen nimeksi tuli tasa-arvoasiain neuvottelukunta (TANE). TANE ehdotti jo vuonna 1973 sairaan lapsen hoitolomaoikeuden ulottamista myös isiin ja esitti isyyslomaa. Ehdotus oli aikanaan radikaali, ja monille ajatus miehistä hoitamassa pieniä lapsia oli käsittämätön. Isyyden vahvistaminen on ollut pysyvästi tasa-arvopolitiikan keskeisiin miehiin liittyvä tasa-arvotema. Se on myös osa tasa-arvopolitiikan ydinkysymystä: naisten aseman parantamista työmarkkinoilla. Jos miehet jakavat hoivavastuun lapsista yhdessä naisten kanssa, se mahdollistaa naisten yhtäläisen osallistumisen työelämään miesten kanssa ja jakaa kotityön rasitukset. Samalla lapsista koituvat kustannukset jakautuvat tasaisemmin mies- ja naisvaltaisten alojen kesken. Kyse on tasa-arvopolitiikasta, jossa kaikki voittavat: miehet, naiset ja lapset. Myöhemmin isille korvamerkittyjen vapaapäivien määrää on lisätty, ja miehet ovat niitä myös käyttäneet. Sen sijaan vaikeaksi on osoittautunut miesten saaminen käyttämään molemmille vanhemmille suunnattua vanhempainvapaata. Lasten kasvatuksesta päävastuun kantavat yhä äidit, ja lapsista koituvat kustannukset jakautuvat epätasaisesti nais- ja miesvaltaisten alojen kesken. (Ks. Lammi-Taskula tässä kirjassa.)

1970-luku merkitsi kansainvälisen feminismin erilaisten vaikutteiden rantautumista Suomeen. Valtiofeminismin rinnalle Suomessa virisi feministisiä tiedostamisryhmiä ja ajatus naisten erityisyyden korostamisesta, joka merkitsi sukupuolieron korostamista. Miehet ja naiset ovat erilaisia, mutta sellaisenaan yhtä arvokkaita. Eron korostamiseen liittyi myös toinen juonne, jossa naiseus nostettiin miehisyttä arvokkaammaksi. Se oli ristiriidassa tasa-arvopolitiikan kanssa, jossa naisille pyrittiin saamaan samat oikeudet kuin miehillä, esimerkiksi työelämässä ja politiikassa. Tämä perustui ajatukseen, että olisi olemassa abstrakti normi, yksilö ja kansalainen, johon miehet ja naiset voidaan palauttaa. Pian kuitenkin todettiin, että

tämä normi oli varsin miehinen. Tasa-arvo merkitsikin naisten tekemistä miesten kaltaisiksi, koska se auktoriteetti, johon heitä verrattiin, oli miesnormi.

Naisryhmien rinnalle ilmaantui muutama miesryhmäkin. Helsinkiläinen Adam oli opintopiiri ja ryhmä (1975–1982), joka järjesti leirejä, keskustelutilaisuuksia ja ryhmäistuntoja. Ryhmässä keskusteltiin muun muassa siitä, miten miehen rooli on anastanut osan miesten persoonallisuudesta, kuten herkkyyden ja kyvyn puhua omista tunteista ja antipatriarkalisista tavoista olla mies. Ryhmässä miehet etsivät uusia tapoja olla mies, ja sillä oli vahva kytkös naisliikkeeseen. Ryhmän päättymisen jälkeen siinä toiminut suomalaisen miestoiminnan pioneeri Bert Bjarland toimi luennoitsijana ja kursistajana sekä esitteli 90-luvulla pohjoismaisen ja yhdysvaltalaisen miesliikkeen työskentelytapoja, joiden innoittajana toimi Robert Blyn kirja *Rautahannu*. Vuonna 1992 Adamin perinnöstä syntyi Adonis.

Miesasia uusiin kehyksiin

1970-luvun lopulla ilmestyi miehiä käsitteleviä kirjoja, joita voi kutsua miesasiakirjallisuudeksi. Juha Nummisen kirjassa *Minä, keski-ikäinen mies* ääneen pääsivät keski-ikäiset miehet, jotka kertoivat eri teemojen kautta mielipiteensä esimerkiksi naisista, miehistä, seksistä ja tasa-arvosta. Matti J. Kurosen kirja *Suojelkaa Suomen miestä* on nimensä mukaisesti puolustuspuhe feministejä, naisasianaisia ja tasa-arvokehitystä vastaan. Sama keskustelu on sittemmin jatkunut vuosikymmenestä toiseen ja alkanut 2000-luvulla rehottaa internetissä ilman kustannustoimittajan sensuroivaa punakynää.

Sosiaali- ja terveysministeriö järjesti marraskuussa 1983 seminaarin ”Miehen mallit ja mahdollisuudet”, joka herätti paljon kiinnostusta. Seuraavana vuonna TANE asetti oman työryhmän

pohtimaan miestutkimusta. Mielenkiinto miehiä kohtaan kasvoi ja vuodesta 1986 lähtien voidaan puhua omasta mieskeskustelusta, joka erosi muusta tasa-arvo- ja naisasiakeskustelusta. Sitä inspiroivat eteenpäin myös vuosikymmenen puolivälissä ilmestyneet kirjat, kuten Seppo Helmisen ja Merja Hurrin *Miehen kuvat* ja Martti Lindqvistin *Miehen mittainen mies*.

Miehiin liittyvä iso ongelma on miesten ennenaikainen kuolleisuus, tapaturmat ja sairastavuus mutta samalla vähäinen terveydenpalvelujen käyttö. Vuonna 1986 toteutettiin Mies 2000 -projekti, joka oli uudentyypinen terveyskasvatuskokeilu, jossa terveyttä tarkasteltiin kokonaisvaltaisesti elämäntyylistä ja elämänhallinnasta käsin puuttumatta yksittäisen ihmisen terveystapoihin. Miesten terveysongelmien syyt nähtiin olevan kulttuurisissa ja sosiaalisissa tekijöissä. Tarkoituksena oli tukea miehiä selviytymään ja terveempään elämäntyyliin laajentamalla keskustelua yhteiskunnalliseksi.

Jälkiarvioinnin mukaan Mies 2000 -projekti ei täysin onnistunut. Ohjelmaa kritisoitiin kurjuustutkimukseksi, jossa miehet nostettiin esiin vain ongelmien kautta. Julkista keskustelua leimasi jyrkkä vastakkainasettelu, jossa oppositioon asettuivat miehet ja naiset, paha ja hyvä. Ongelma oli siis miesten naista lyhyempi elinajanodote, mutta kun siihen pyrittiin puuttumaan ja se nostettiin keskusteluun, todettiin, että aina miehiin liittyen puhutaan vain ongelmista.

TANE:n Tutkimusjaostossa oli käyty toistuvasti keskustelua nais- ja miestutkimuksesta ja todettu, että sukupuolten tasa-arvokeskustelu on vuoropuhelua naisten ja miesten välillä. Tähän tarpeeseen perustettiin 1988 ensimmäinen Miesjaosto¹. Jaosto käsittelee poikiin ja miehiin liittyviä tasa-arvokysymyksiä ja valmistelee ne neuvottelukunnalle. Samalla se toimii kohtaamis- ja yhteistyöfoorumina

1. Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan toimikausi oli aluksi kolmivuotinen. Se muutettiin eduskunnan toimikauden pituiseksi 2000-luvun alusta. Puolueet nimeävät jäsenet TANE:en parlamentaaristen voimasuhteiden mukaan. Neuvottelukunta voi asettaa toimintansa tueksi jaostoja. Vuoden 2011 eduskuntavaalien jälkeen TANE asetti kaksi jaostoa, jotka ovat Miesjaosto ja Sukupuoli ja valta -jaosto.

miesten ja naisten asemasta sekä tasa-arvosta eri tavoin ajatteleville. Miesjaosto on todennäköisesti maailman pisimpään valtionhallinnossa yhtäjaksoisesti toiminut taho, joka keskittyy miehiin ja poikiin liittyviin kysymyksiin ja nostaa niitä esiin.

Keskustelu miehistä vaimeni vuosikymmenen taitteeseen mennessä. Uusi tuleminen koettiin 90-luvun puolivälissä. TANE järjesti Miesjaoston ehdotuksesta yhdessä Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran (SKS) Kansanrunousarkiston kanssa miesten elämäkertojen keruun vuosina 1992–1993. Samalla kansainvälisen miestutkimuksen vaikutteet olivat saapuneet maahan ja muutaman vuoden kuluessa ilmestyi useita miehiä ja poikia käsitteleviä tutkimuskirjoja, joissa uutta oli miehen sukupuolen käsitteleminen sosiaalisesti ja kulttuurisesti rakentuneena. (ks. Jokinen, Ahlbäck & Kinnunen tässä kirjassa.) Tämä antoi uutta pontta myös mieskeskustelulle.

Keskustelu monipuolistui miesten puolustamisesta erilaisten miesten elämäntapojen ja maskuliinisuuksien käsittelemiseen. Eri puheenvuoroissa ja miesasiakirjoissa tuotiin esiin, että miehet eivät ole yhtenäinen patriarkaalisten hallitsijoiden luokka, jotka ovat mahdollisia naisten hakkaajia ja raiskaajia, kuten miehet kokivat naisten väittävän. Monista miehistä tasa-arvokeskustelu hylki miehiä. Heidät asetettiin ennalta syyllisen asemaan eikä heitä oikeasti haluttu kuulla. Ei siis ihme, etteivät miehet osallistuneet innokkaasti tasa-arvokeskusteluun tai -työhön, jota heidän mielestään käytiin naisten valitsemista aiheista heidän ehdoillaan ja kielellään.

Miesliikkeen herääminen

Uuden mieskeskustelun ja -tutkimuksen lisäksi 90-luku merkitsi suomalaisen miesliikkeen syntyä. Antti-Veikko Perheentupa perusti vain miehille tarkoitettuja kasvuryhmiä, joissa toinen toistaan peilinä käyttäen lähdettiin hakemaan aineksia omaan henkiseen kasvuun.

Idea oli, että sosiaaliseen hyvinvointiin liittyvät kysymykset ovat samanlaisia miehille ja naisille, mutta sukupuoleen liittyvistä sosiokulttuurisista ja biologisista tekijöistä johtuen tarvitaan myös sukupuolierityisiä yhteisöjä. Miehet tarvitsevat kasvuryhmiä, joissa toiset miehet tukevat heitä. Ryhmissä mukana olleet miehet kokivat toiminnan niin merkittäväksi, että he perustivat yhdessä Perheentuvan kanssa Miessakit ry:n vuonna 1995. Sen tavoitteeksi asetettiin valtakunnallisen, miehille tarkoitetun sosiaalisen tukiverkoston rakentaminen. Miessakkien kehitystä voi kuvata menestystarinaksi. Vertaisryhminä alkanut toiminta kattaa tänä päivänä monenlaisia miehille suunnattuja kriisi- ja sosiaalipalveluja, ja yhdistys työllistää nykyään peräti 14 miestä.

Tampereella päädyttiin toisenlaiseen ratkaisuun. Siellä ei perustettu yhdistystä, mutta syksyllä 1997 järjestettiin Tampereen mieskulttuuripäivät, joka ensimmäisinä vuosina veti hyvin väkeä ja lehdistö uutisoi tapahtumasta värikkäästi väittäen muun muassa, että päivillä feministit ja miesaktivistit olivat ilmiriidassa tai että miestutkijat järjestivät yhtenä vuonna vastavedoksi seminaarin, jotta väki ei menisi Miespäiville. Tapahtumien järjestäjät lähinnä ihmettelivät toimittajien halua rakentaa vastakohtaisuuksia sinne, missä niitä ei ollut. Miespäivät on tästä lähtien järjestetty vuosittain yhden vuoden taukoa lukuun ottamatta. Teemoina on ollut esimerkiksi, miksi miehet syrjäytyvät miesten hallitsemassa yhteiskunnassa, seksuaalisuus, miehen ilo, isyys, miehen voimavarat ja onnellinen mies.

Vuosikymmenen jälkipuoliskolla Helsingissä alkoi kokoontua myös Profeministimiehet. Profeminismi viittaa miesten aktiiviseen tukeen ja solidaarisuuteen feministiselle työlle, mutta ajattelun mukaan miehet eivät voi kutsua itseään feministeiksi. Tämä käsitys on angloamerikkalaista perua, kun Pohjoismaissa ei yleensä nähdä estettä sille, että mies pitää itseään feministinä. Profeministimiehet ry on järjestänyt muun muassa hiljaisia mielenosoituksia miesten naisiin kohdistamaa väkivaltaa vastaan. Mielenosoitusten hiljaisuus viittaa siihen, että profeministien mukaan miehet ovat liiaksikin äänessä

yhteiskunnassa, joten miesten olisi syytä osoittaa tukensa naisille, mutta antaa heidän puhua ja opetella myös kuuntelemaan heitä.

Suomalainen mies, metroseksuaalisuus ja äijä

Viimeisen 20 vuoden aikana yhteiskunnallinen ja kulttuurinen muutos ovat merkinneet muun muassa uusliberalistista talouspolitiikkaa ja kulutuskulttuurin kasvua, uuden teknologian luomia mahdollisuuksia ja kulttuurin medioitumista. Se on merkinnyt myös uutisten nopeaa kierrättämistä, joten miehet sukupuolisina olentoina sekä tasa-arvopolitiikan ja median kohteina on löydetty aina uudelleen. Samalla, kun on määritelty 'suomalaista miestä', on julistettu 'uuden miehen' syntymää. Medioitumisen ohella kulutuskulttuuri tarvitsee uusia kohderyhmiä, joille myydä tuotteita. Näin on luotu miesilmiöitä ja annettu niille erilaisia nimiä, mikä mahdollistaa yhden tavan jäsentää viimeaikaista keskustelua.

Miehistä puhutaan usein yksikössä 'suomalainen mies', joka viittaa sodanjälkeiseen Kekkonen Suomessa muodostuneeseen hegeemonisen maskuliinisuuden kansalliseen versioon, jonka piirteet ulottuvat yhteiskuntaluokasta tai sosioekonomisesta ryhmästä toiseen. Presidentti Kekkonen oli aikoinaan tämän miehisyyden perusmalli poliittisesta menestyksestä henkilökohtaisiin suorituksiin perinteisillä miehisillä alueilla, kuten alkoholinkäytössä, hiihdossa ja kalastuksessa. Tämän kansallisen mallin juuret menevät fennomaanien luomaan kansanmiehen ideaaliin 1800-luvulle saakka. Sen mukaan suomalainen mies on jorö ja vähäpuheinen. Hän on rehellinen, kova tekemään töitä ja pärjää yksin; hän ei ole sosiaalisesti taitava, ja hän on taipuvainen juomaan liikaa viinaa. Nämä ovat suomalaiseen mieheen liitettyjä määreitä, vaikka samalla yhä selvemmin tajutaan, ettei tällaista yksikkömuotoista miestä edes esiinny. Suomalaiset miehet ovat monenlaisia, ja heistä tulisi puhua monikossa.

'Suomalaisen miehen' mallin haastoivat jo naisasianaiset 1960-luvulla. Sen jälkeen se on haastettu edelleen monin eri tavoin. Yksi 2000-luvun kestävimmistä termeistä on 'metroseksuaalisuus'. Käsitteen kehitti Mark Simpson jo vuonna 1994. Hän viittaa sillä uudenlaiseen heteromieheen, joka sekoittaa naisille ja homomiehille ominaisia piirteitä oman heteromaskuliinisuutensa ilmaisuun. Metroseksuaali mies voi meikata hillitysti, keikaroida vaatteilla, käyttää runsaasti kosmetiikkaa, kiinnostua ruuanlaitosta ja sisustamisesta. Metroseksuaali asettuu tietoisesti katseen kohteeksi ja nauttii siitä. Simpson viittaa käsitteellä homo- ja heterokulttuurin sekoittumiseen nimenomaan kulutuskulttuurissa ja urbaanissa ympäristössä, jossa miehet perheen sijaan satsaavat itseensä. Käsitteessä olennaista on se, että metroseksuaalit miehet ostavat markkinoilta ne palvelut, joita vaimo perinteisesti kotona tarjoaa, kuten ruuan, kodinhoidon, vaatteiden pesun ja myös seksin. Jälkimmäistä on tietenkin tarjolla myös ei-kaupallisilla sinkkumarkkinoilla. Metroseksuaalisuus ilmiönä horjuttaa siis heteroydinperhettä.

Metroseksuaalin vastapainoksi Briteissä ilmaantui 'New Lad', jota suomen kieleen yritettiin tuoda nimellä 'uusi jätkä'. Se ei onnistunut, mutta sen sijaan kehittyi äijä-ilmio. 'Äijä' on machon pohjoinen vastine. Äijyyteen liittyvät stereotyyppiset suomalaisen miehen piirteet miesten välisestä veljeydestä ruokailutottumuksiin, seksistiseen huumoriin ja fyysisyyden korostamiseen. Ilmiön ikoneiksi tulivat muusikko Jorma Hynynen ja TV-kasvo Jone Nikula. He kykenivät ironisoimaan rooliaan äijän perikuvana, mikä tuskin pitää paikkansa kaikkien heitä seuraavien poikien ja miesten keskuudessa, jotka pukeutuvat äijäpipoon ja kuuntelevat kovaäänistä äijämusiikkia eli raskasta rockia. Samaan aikaan äijiksi nimitettiin valtaa hankkineita kypsään keski-ikään ehtineitä miehiä, kuten Paavo Lipposta. Etymologisesti äijä-sana viittaakin suomen murteissa talon vanhaan isäntään, isoisään, aviomieheen tai isoon ja runsaaseen.

Äijä oli 2000-luvun vastaus naisten emansipaatioon ja siitä juontuvaan vaatimukseen, että myös miesten on muututtava esi-

merkiksi metroseksuaalin suuntaan. Äijä on modernisoitu versio perinteisestä suomalaisesta miehestä. Sillä lienee jotain pohjaa poikien ja miesten arjessa, mutta ilmiöksi se kasvoi vasta, kun media tarttui siihen ja alkoi levittää äijä-kuvaa kaikkien tietoisuuteen. Sen jälkeen markkinat tarttuivat ilmiöön, tuotteistivat sen ja tekivät siitä brändin. Viesti oli, että olemalla äijä, olet todistetusti heteromies, etkä mikään puolihomo metroseksuaali. Naisten yhteiskunnallisen ja kulttuurisen merkityksen kasvaminen ei tapahdu ilman vastustusta, mikä ilmenee muun muassa sellaisten puhetapojen ja mieskuvien ilmaantumisena, jotka pyrkivät palauttamaan perinteisiksi ymmärrettyjä miehisä oikeuksia ja määreitä takaisin valtaan.

Äänenpainot kiristyvät

Vuoden 2008 *Tasa-arvobarometrin* mukaan kansalaisten enemmistö oli virallisen tasa-arvopolitiikan linjoilla. Tasa-arvotyö oli institutionalisoitunut valtionhallintoon ja tasa-arvokeskustelussa vallitsi yksimielisyys, jonka yksi vivahde oli käsitys, että tasa-arvo on jo toteutunut. Vaikka tasa-arvossa on merkittävästi edistetty, keskeiset kysymykset ovat yhä ratkaisematta, kuten palkkatasa-arvo tai naiseen kohdistuva väkivalta. Puhe Suomesta tasa-arvon mallimaana on itse asiassa yksi tapa vaientaa puhe koko aiheesta.

Kun naisia käsittelevässä tai virallisessa tasa-arvokeskustelussa vallitsee joko hiljaisuus tai yksimielisyys, niin mieskeskustelu on melkoista myllerrystä, mihin osaltaan vaikuttaa internetin luomat uudet kansalaiskeskustelun muodot. Miesjaosto avasi MAN-sähköpostilistan vuonna 1997. Se oli ensimmäinen miesasioihin ja tasa-arvoon keskittynyt kanava verkossa. Keskustelu oli vilkasta, mutta 2000-luvulla sähköpostilista oli jo vanhentunut muoto. Sen tilalle tulivat keskustelufoorumit, joista käytetyin oli Miessakkien ylläpitämä foorumi. Molemmat kanavat olivat erittäin suosittuja, mutta ne

kompastuivat nettikeskustelun lieveilmiöön: henkilökohtaisuuksiin menevään herjaamiseen ja törkeään, provosoivaan kielenkäyttöön. Kumpikin suljettiin aikanaan, mutta keskustelu jatkuu yhä netin muilla alueilla.

Tärkeimmän alustan jyrkimmän äänensävyyn miesasiamiehille tarjoaa nykyään ilmeisesti Henry Laasanen sivut. Hän ponnahti julkisuuteen vuonna 2008 kirjallaan *Naisten seksuaalinen valta*, jossa hän esitti teorian, että heteromiehet hankkivat valtaa saadaksesen mahdollisimman paljon seksiä. Tämän takia todellinen yhteiskunnallinen valta on naisilla, jotka säätelevät heteromiesten seksin saantia. Kirjan tiimoilta on käyty paljon keskustelua, ja Laasanen on jatkanut tasa-arvokysymysten parissa sekä omalla sivustollaan että luetuissa blogi-kirjoituksissaan. Tämä on tulkittu muun muassa niin, että Laasanen sanoo sen, mitä monet miehet ajattelevat, mutta ovat poliittisesti liian korrekteja sanomaan. Toisaalta monet hänen väitteensä edustavat vanhoja, poikkeuksellisen vastakohtaisia käsityksiä sukupuolten välisistä suhteista.

Miesyhdistysten esiinmarssi

Keskustelun kiivaus enteli uusien miesryhmien perustamista, mikä tapahtui vuonna 2009. Tammikuussa Miesten tasa-arvo ry:n nimen alle ryhmittäytyivät ne miehet, jotka ovat esittäneet jyrkintä kritiikkiä Suomessa tehtyä tasa-arvopolitiikkaa kohtaan. Yhdistyksen mukaan sukupuolten tasa-arvoa käsitellään pelkästään naisten kannalta, vaikka monissa asioissa miesten asema on heikompi kuin naisten. (Ks. Malmi ja Erno tässä kirjassa.)

Maaliskuussa 2009 perustettiin Vihreä miesliike ry, jonka miespoliittisessa ohjelmassa todetaan, että maailma on 1900-luvulta muuttunut siten, että nyt myös miehet tarvitsevat tasa-arvoa. Naisten aseman parantamisen sijaan tulee edistää sukupuolten tasa-arvoa.

Hämmentävää on, että Miespoliittisessa ohjelmassa puhutaan miehistä ja naisista, mutta liikkeen maaliskuun 13. päivän julistuksessa ja yhdistyksen edustajien monissa kommentteissa on todettu, että liike tavoittelee yksilöiden välistä tasa-arvoa ikään kuin sukupuoli ei olisi enää relevantti sosiaalinen kategoria, joka vaikuttaa ihmisten elämään muun muassa palkansaajina. Toisaalta puhe yksilöstä voi olla yksi tapa ylittää käsitys kaksijakoisesta sukupuolesta.

Vihreiden ohella myös Vasemmistoliitossa virisi miestoimintaa, kun puolueeseen perustettiin miespoliittinen työryhmä. Se on ottanut kantaa muun muassa perhevapaajärjestelmän uudistamisen puolesta ja nostanut esiin miehiin kohdistuvan väkivallan sukupuoli- ja tasa-arvokysymyksenä. (Ks. Nieminen tässä kirjassa.) Näistä kahdesta ryhmästä Vihreiden miesliike on yhä ainoa puolueeseen kuuluva rekisteröity jäsenyhdistys. Sen sijaan jokaisella puolueella on omat naisyhdistyksensä. Naiskansanedustajien verkoston rinnalle perustettiin mieskansanedustajien verkoston vuonna 2010.

Vaikka useimmissa puolueissa ei miehiin ja poikiin liittyviä kysymyksiä nähdä ainakaan vielä sellaisina, että niiden ympärille olisi järjestäytyneet omat toimintamuotonsa, mieskeskustelu on kuitenkin politisoitunut. Tämä tuli selkeästi ilmi hallituksen teettämän tasa-arvoselonteon yhteydessä vuonna 2010. Selonteossa arvioitiin tehtyä tasa-arvopolitiikkaa ja linjattiin tulevaa. Eduskunnassa käydyissä keskusteluissa selonteosta mies- ja poikakysymys nousi esiin kaikissa ryhmäpuheenvuoroissa sekä useissa henkilökohtaisissa puheenvuoroissa.

Miesyhdistysten ja -tahojen ajamat asiat ovat monelta osin samoja, vaikka äänenpainot ja viitekehykset vaihtelevat. Keskeisiä kysymyksiä ovat naista lyhyempi elinajanodote ja siihen liittyen miesten yliedustus tapaturmissa, ennenaikaisissa kuolemissa, sairastavuudessa ja itsemurhissa; huoltajuuskiistat ja etävanhemman asema; miesten asevelvollisuus; poikien ongelmat koulussa, miehiin kohdistuva väkivalta ja miesten osuuden kasvattaminen tasa-arvopolitiikassa. Miesyhdistysten ilmaantuminen johti Miesjärjestöjen keskusliiton

perustamiseen vuonna 2011, jossa ovat mukana Miessakit, Vihreä miesliike ja Miesten tasa-arvo. Liitto käy vielä sisäistä keskustelua tulevasta linjastaan eikä ole lähtenyt aktiiviseen toimintaan. (Ks. Timperi tässä kirjassa.)

Lopuksi

Vaikka kahdessa vuodessa ilmaantui kaksi uutta miesyhdistystä, yksi puolueen miestyöryhmä, keskusliitto, mieskansanedustajien verkosto ja aihe näyttää vakiinnuttaneen paikkansa poliittisessa keskustelussa, on syytä muistaa, että mies- ja naisliike eivät ole symmetrisiä ilmiöitä. Naisliikkeellä on yli 100 vuotta vanha historia, kymmeniä yhdistyksiä ja satoja tuhansia jäseniä. Miesliikkeen historia Suomessa on parikymmentä vuotta vanha, ja järjestöjä on alle kymmenen. Mies- ja naisyhdistysten koko historia ja poliittinen tilaus poikkeavat toisistaan. Mieskysymys, miespolitiikka tai miesten sijainti tasa-arvopolitiikassa ei tunnu vielääkään liikuttavan kuin pientä osaa miehistä. Myönteistä on, että tuo osa on kasvussa.

Miehistä käytävässä keskustelussa ei ole nostettu selkeästi esiin positiivisen sukupuolieron tai moninaisuuden näkökulmaa. Keskustelun keskeinen teema käsittelee miesten ja naisten välistä suhdetta, mutta miesten keskinäisiä eroja ei ole kunnolla käsitelty. Esimerkiksi miesten naisia lyhyemmästä elinajanodotteesta puhutaan, mikä on muodostunut fraasiksi ”miehen elinikä on 11 kuukautta”. Siitä ei kuitenkaan puhuta, että miesten keskinäiset erot elinajanodotteessa ovat kaksi kertaa suuremmat kuin sukupuolten välillä. Ruumiillista työtä tekevät miehet elävät hädin tuskin lokakuuhun.

Mieskeskustelu kaipaa teoreettisia ja käytännön pohdiskeluja aiheesta. Millä tavoin miehet voivat olla erityisiä suhteessa naisiin ilman, että se tarkoittaa ylemmyyttä? Voivatko miehet purkaa naisten esittämää miehistä tasa-arvon normia, sillä sitä ei kaikki miehetkään

saavuta. Yhtenäisen suomalaisen miehen sijaan tulisi tuoda esiin, ettei miehisyys tai maskuliinisuus rakennu yhtenäiselle miesidentiteetille vaan moneudelle. Mieskeskustelun normi – valkoihoinen, keskiluokkainen, keski-ikäinen, hetero – tulee purkaa ja huomioida miesten ja miesryhmien väliset erot. Ja lopuksi: miksi käsitys miehistä päivittyy niin hitaasti ja vastentahtoisesti 2000-luvulle?

Kirjallisuus

- Eskola, Katarina (toim.) (1969/1968), *Miesten maailman nurjat lait*. 3. painos. Tammi, Helsinki.
- Ingström, Pia (2007), *Lentävä feministi ja muita muistoja 70-luvulta*. Suom. Tarja Teva. Schildt, Helsinki.
- Jokinen, Arto (1999), Suomalainen miestutkimus ja -liike: muutoksen mahdollisuus? Teoksessa Jokinen, Arto (toim.), *Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja*. Tampere University Press, Tampere, 15–51.
- Laasanen, Henry (2008), *Naisten seksuaalinen valta*. Multikustannus, Helsinki.
- Maaliskuun 13. päivän julistus. Vihreä miesliike ry. [http://www.vihreamiesliike.fi/?page_id=7] (luettu 9.1.2012)
- Maasilta, Mari (1987), *Mies 2000 -ohjelman vastaanotto julkisuudessa*. UKK-instituutti, Tampere.
- Man-sähköpostilista 1997–2006. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta. [<http://www.tane.fi/fi/jaostot/miesjaosto/man>] (luettu 9.1.2012)
- Mickwitz, Margaretha; von Essen, Agneta & Nordgren, Elisabeth (toim.) (2008), *Roolien murtaajat. Tasa-arvokeskustelua 1960-luvulta 2000-luvulle*. Gaudeamus, Helsinki.
- Nieminen, Tarja (2008), *Tasa-arvobarometri 2008*. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2008:24. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.
- Simpson, Mark (1994), Here come the mirror men. [http://www.marksimpson.com/pages/journalism/mirror_men.html] (luettu 1.2.2012)
- Vilkamaa-Viitala, Marjatta (2005), Äijät ja isot. Verkkojulkaisu. Kotimaisten kielten keskus. [<http://www.kotus.fi/index.phtml?s=778>] (luettu 29.2.2012)
- Ylöstalo, Hanna (2012), *Tasa-arvotyön tasa-arvot*. Tampere University Press, Tampere.